Notat om Statsbudsjettet 2017

KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

I dette notatet presenteres KS konsekvensene av Statsbudsjettet 2017 for kommuner og fylkeskommuner.

Innholdsfortegnelse:

Kommuneøkonomi	side 3
Samferdsel	side 6
Helse og velferd	side 8
Utdanning	side 14
Arbeidsgiverpolitikk	side 17
Eiendomsskatt	side 18
Merverdiavgiftskompensasjon	side 19

Kommuneøkonomi

Det økonomiske opplegget for 2017

Det er særlig to ting som er nytt i statsbudsjettet sammenliknet med det økonomiske opplegget i kommuneproposisjonen. For det første er anslaget for skatteinntektene i 2016 oppjustert med 3,8 mrd kroner. Dette gir isolert sett økt økonomisk handlingsrom i 2016, men ikke i 2017. For det andre er en større del av realveksten i 2017 bundet opp i statlige satsinger. Dette gir isolert sett lavere handlingsrom i 2017.

Veksten i frie inntekter er disponert slik:

	Kommprp	Statsbudsj 2017
	Mrd kr	Mrd kr
Vekst i frie inntekter ift anslag 2016 i RNB	3,75 - 4	4,1*
Merkostnader demografi	-2,1	-2,1
Merkostnader pensjon	-0,9	-0,9
Statlige satsinger	-0,3	-0,8
Økt handlingsrom	0,5-0,75	0,3

* Veksten i frie inntekter fordeles med 0,45 mrd til fylkeskommunene og 3,6 mrd til kommunene.

Realveksten er lagt i overkant av intervallet varslet i kommuneproposisjonen, men samtidig er de statlige satsingene økt med ½ mrd kroner. I kommuneproposisjonen ble det varslet at det, i tillegg til opptrappingsplanen innenfor rusfeltet, også ville bli vurdert om deler av realveksten skulle begrunnes med satsing på habiliterings-/rehabiliteringstilbud samt fylkesveier. Begge disse satsingene er en del av realveksten til kommunesektoren. I tillegg er det i realveksten lagt opp til satsinger på tidlig innsats i grunnskolen og skolehelsetjenester og helsestasjoner.

De statlige satsingene som skal finansieres av veksten i frie inntekter fordeler seg slik:

Statlige satsinger innenfor veksten i frie inntekter	Mill kr
Tidlig innsats grunnskole	150
Opptrappingsplan rusfeltet	300
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	100
Økt satsing skolehelsetjenester og helsestasjoner	50
Fornying og opprusting av fylkesveier	200
Sum	800

Regjeringens beregning av økt handlingsrom tar ikke hensyn til at det i kommunesektoren er en underliggende kostnadsvekst i resurskrevende tjenester. KS har anslått denne til 0,4 mrd kroner. Handlefriheten til kommunesektoren er dermed omtrent uendret fra 2016 til 2017.

Demografien i realvekstanslagene for kommunesektoren er ikke oppdatert med SSBs fremskrivning fra juni 2016, og beregningene som er lagt til grunn er i 2016 kroner. Videre må også kommunene avsette en del av veksten til netto driftsresultat, slik at nivået ikke svekkes reelt sett.

Kommunesektoren ligger an til å få en stor merskattevekst i 2016, anslått til 3,8 mrd. kroner, som isolert sett vil øke handlingsrommet i 2016. Merskatteveksten har trolig sammenheng ekstraordinært store uttak av utbytter til personlige skattytere, som trolig skyldes tilpasninger i forkant av skattereformen fra 2016.

Denne merskatteinngangen blir imidlertid ikke videreført til 2017, men blir i stedet som en del av realveksten som regjeringen la opp til i kommuneproposisjonen. Det er derfor rimelig å tro at netto driftsresultat vil øke fra 2015 til 2016, for så å gå tilbake til tidligere anslag fra og med 2017.

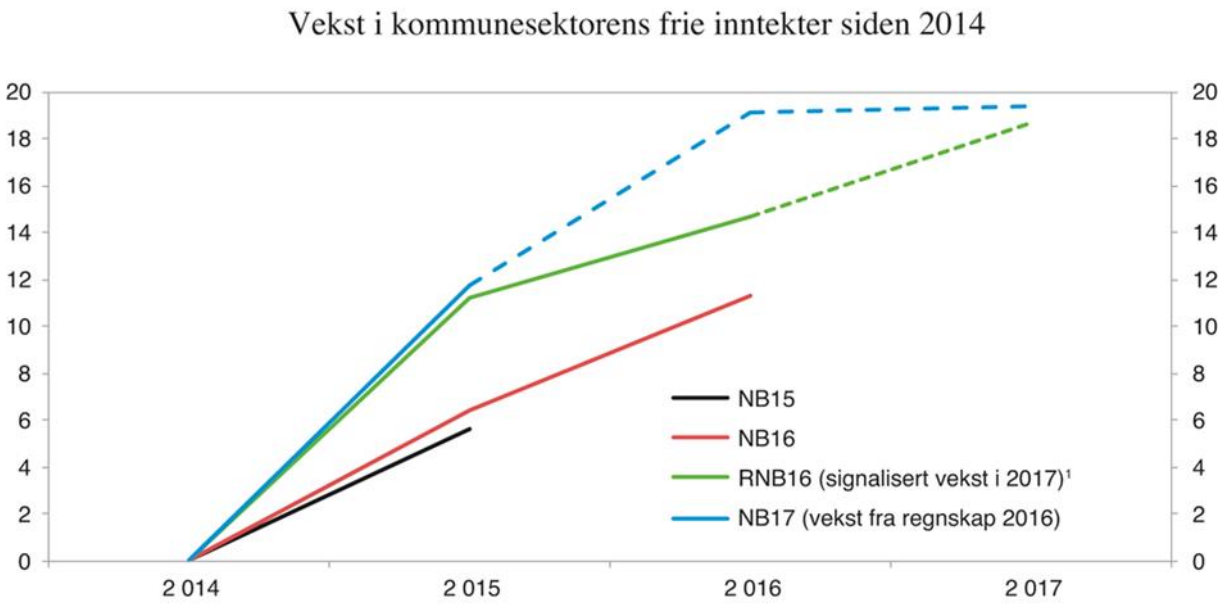

Kilde: Nasjonalbudsjettet

Oppgaveendringer og regelendringer som har økonomiske konsekvenser holdes utenfor beregningen av realveksten i frie inntekter. I 2017 kompenseres kommunesektoren netto med 0,3 mrd kroner, der aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år utgjør 60 mill kroner og utvidet rett for videregående opplæring for innvandrere utgjør 46 mill kroner.

Regjeringen har foreslått å bevilge 650 mill kroner i vedlikeholdstilskudd til kommuner på Sør- og Vestlandet. Dette kommer i tillegg til realveksten i frie inntekter. 400 mill. kroner av tilskuddet blir fordelt med et likt beløp per helt arbeidsledig person utover landsgjennomsnittet på 3,1 prosent ved utgangen av august 2016, mens resterende 250 mill. kroner holdes tilbake for senere fordeling. Tilskuddet skal brukes til ekstraordinære tiltak innen vedlikehold og rehabilitering av bygg, anlegg og veier som er eid av kommunen, et kommunalt foretak eller kirkelig fellesråd, og som kommer i tillegg til det kommunene normalt ville ha budsjettert og planlagt. Kommunene rapporterer til fylkesmannen om bruken av tilskuddet og kommunene må tilbakebetale ubrukte midler dersom tiltak ikke er blitt satt i gang i 2017.

Øremerkede tilskudd reduseres netto med 1,3 mrd kroner. Enkelte av reduksjonene, blant annet refusjonsordningen for ressurskrevende tjenester og regionalpolitiske tilskudd til fylkeskommunene, vil føre til redusert handlingsrom for kommunesektoren.

Nytt inntektssystem for kommunene

Nytt inntektssystem for kommunene iverksettes fra 2017, i samsvar med de prinsipper som ble vedtatt i kommuneproposisjonen. Dette betyr:

- endringer i kostnadsnøklene i utgiftsutjevningen basert på nye statistiske analyser
- årlig revekting av delkostnadsnøklenes andel av hovedkostnadsnøkkelen basert på sist avlagte regnskap
- innføring av et strukturkriterium for å gradere basistilskuddet
- omlegging av regionalpolitiske tilskudd med større vekt på innbyggertall og mindre vekt på per kommune. I tillegg vil distriktsindeks også få betydning for småkommunetillegg

Inntektsutjevningen er uendret, og innføring av eventuell selskapsskatt er utsatt.

I statsbudsjettet gjøres enkelte andre justeringer:

- Grensen for veksttilskudd reduseres fra gjennomsnittlig befolkningsvekst på 1,5 pst til 1,4 pst
- Satsene for de regionalpolitiske tilskuddene, inkludert vekstkommunetilskudd og storbytilskudd, justeres med halvparten av lønns- og prisvekst

Fylkeskommunenes regionale utviklingskraft reduseres kraftig

Regjeringen foreslår nok en gang å redusere midlene til regional utvikling gjennom fylkeskommunene. Sammenlignet med det som er bevilget i 2016, er midlene til regional utvikling nå redusert med hele om lag 400 mill. kr. Sett i forhold til statsbudsjettet for 2014, er bevilgningene til fylkeskommunenes regionale utviklingsarbeid redusert med om lag 41 prosent.

I tillegg er også post 61, *Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift,* gradvis redusert, fra 485 287 mill. kr i forslaget for 2014, til 50 mill. kr i forslaget for 2017. Denne posten er foreslått avviklet fra 2018. Årets forslag til samlede bevilgninger til fylkeskommunenes regionale utviklingsarbeid er over en milliard kroner lavere enn den samlede bevilgningen til regional utvikling gjennom fylkeskommunene (kap. 551) for tre år siden.

Samtidig som regjeringen reduserer de samlede bevilgningene til regional utvikling, oppretter den nye poster. Disse postene beskriver mer detaljert enn før hva fylkeskommunene skal bruke utviklingsmidlene til. KS tolker det slik at regjeringen øker den statlige styringen av midlene til regional utvikling. Det er det motsatte av å styrke lokaldemokratiet, og det regionale nivået som samfunnsutvikler. Forandringene går også feil vei i forhold til regjeringens ambisjoner om forenkling.

Regjeringen framhever at midler nå blir frigjort til ytterligere økt satsing på fylkesveier og andre tiltak, som fremmer næringsutvikling. Det er bra at satsing på fylkesveier blir styrket. Andre tiltak som fremmer næringsutvikling ønsker KS i utgangspunktet også velkommen. Problemet er at det skjer på bekostning av fylkeskommunen som regional utviklingsaktør. Fylkeskommunene har en viktig oppgave i å realisere nasjonale mål ut fra regionale forutsetninger. De skal for eksempel se samferdsel, utdanning, innovasjon og næringsutvikling i en sammenheng. Reduksjonen av regionale

utviklingsmidler svekker fylkeskommunenes utviklingskraft vesentlig, noe som står i kontrast til at både regjeringen og Stortinget vektlegger regionenes rolle som regional samfunnsutvikler.

Samferdsel, klima, og miljø

Økt bevilgning til fylkesvegene

For å ta igjen det store vedlikeholdsetterslepet på fylkeskommunale veger vedtok Stortinget i forbindelse med Nasjonal transportplan en årlig bevilgning på 1 milliard kroner over 10 år (2014-2023).

I 2015 ble det bevilget i overkant av 1 milliard kroner og i 2016 om lag 1,2 milliarder kroner. Stortingets løfte er med dette overoppfylt. For 2017 foreslås 1,4 milliarder. I tillegg til dette er 286 mill. kr fordelt på fylkeskommunene til gjennomføring av tunnelsikkerhetsforskriften. 200 millioner er her trukket ut av rammen til regional utvikling, noe KS er kritisk til.

Til skredsikring av fylkesveier foreslås det 687,8 millioner kroner mot 671 millioner kroner for 2016, 93 prosent av nivået i Nasjonal Transportplan.

Kollektivtransporten trenger årlig budsjettvekst på 6% for å nå målet om 0-vekst i biltransporten

Skal de ni aktuelle byområdene nå nullvekstmålet er det behov for økte tilskudd til drift. For å komme fra 3,5 milliarder kroner i 2016 til 7,0 milliarder kroner i løpet av planperiodens 12 år må den årlige prosentvise realveksten være omlag 6 %.

Skjer ikke dette kan vi risikere at fylkeskommunene blir nødt til å konsentrere seg om en mindre del av kollektivtransportmarkedet, med en reduksjon i antallet kollektivreiser som resultat. Hvis nullvekstmålet skal utvides til ytterligere byområder, vil det kreve en ytterligere styrking av rammetilskuddene til kollektivtrafikk.

Regjeringen foreslo 975 mill. for Belønningsordningen for 2015 og 1.1. mrd. for 2016. Når bymiljøavtalene stadig blir utsatt blir det desto viktigere å øke støtten til Belønningsordningen, i påvente av en langsiktig finansieringsløsning gjennom rammetilskuddet for drift av kollektivtransport.

Regjeringa nedprioriterer flom- og skredsikring

Det er et stort gap mellom det vi bruker på forebyggende tiltak og det som brukes på nødvendige reparasjoner etter naturskadehendelser. Dette gapet ser det ut til at regjeringen ønsker å videreføre.

Til sikringstiltak inkl. tilskudd og faresonekartlegging er det foreslått kr. 312,5 millioner kr. for 2017 mot 350 millioner kr. i saldert budsjett 2016 (Fjellovervåkning, utstyrsanskaffelser er tatt ut), dvs. en

nedgang på ca. 37 millioner kr. I tillegg er 100 millioner av denne bevilgningen knyttet til stimulering av økt aktivitet og sysselsetting på Vestlandet!

Av bevilgningene til sikringstiltak, er faresonekartleggingen foreslått økt med 10 millioner til 70 millioner kr.

Det er grunn til å merke seg at samtidig som økt kartlegging sannsynlig vil avdekke større behov for konkrete sikringstiltak, reduseres bevilgningene til dette. Resultatet blir lengre lister over nødvendige sikringstiltak og lengre tid for å få nødvendige forebyggende tiltak på plass.

Grensen for å gi bistand fra NVE er for enkeltprosjekter i dag satt til kr. 100 000,-. Departementet legger nå opp til at denne grensen heves til kr. 500 000,-. Dette innebærer at kommunene må bære en større andel av kostnadene til sikring og forebygging. Dette kan bli svært kostbart for utsatte kommuner om man f.eks. har flere mindre sidevassdrag og ikke kan se disse i sammenheng som ett prosjekt.

Økt statlig innsats er nødvendig for å gjennomføre vannforvaltningsplanene

Staten har nå godkjent vannregionplanene. Mange tiltak betinger økt statlig innsats, men dette er det ikke tatt konsekvensen av i statsbudsjettet. Dersom de godkjente planene skal realiseres, krever det konkrete tiltak og prioriteringer hos statlige etater, eksempelvis NVE.

Finansieringsplanen som ble lagt til grunn av Stortinget for gjennomføring av vannforskriften er ikke fulgt opp, og det er i dag et akkumulert underskudd på ca 360 millioner kroner.

KS har ved flere anledninger etterlyst betydelig økning av midler knyttet til gjennomføringen – både på selve tiltakssiden, og for å sikre organiseringen av arbeidet. 23. september i år skrev lederne av vannregionene et samlet brev til Klima- og miljøministeren og Kommunal- og moderniseringsministeren. De uttrykte behov for 30 ekstra millioner kroner i 2017 for å kunne sette de regionale planene for vannforvaltning ut i livet. Regjeringen peker selv på behovet for å sikre at kompetansen lokalt opprettholdes.

I statsbudsjettet er det ikke satt av midler til selve gjennomføringen – som sannsynligvis vil kreve milliardbeløp i perioden frem mot 2021. Det er heller ikke satt av midler til å styrke arbeidet med gjennomføringen av planer – hverken for å styrke det lokale arbeidet, eller for å sikre at de ulike statlige myndighetene har nok ressurser til å følge opp sitt sektoransvar. Det er nødvendig at arbeidet med gjennomføringen av vannforvaltningsplaner får en sterkere prioritet i statlig forvaltning.

Klima-Bussen forsinket

For kommunesektorens klimaarbeid ligger de vesentligste beløpene i Bymiljøavtalene. Årets budsjett reflekterer forsinkelsene som er oppstått på grunn av sen framskaffelse av retningslinjer for bymiljøavtale-ordningen og tilhørende forhandlingsmandat.

For 2017 foreslås det å avsette 600 millioner til bymiljøavtaler, 230 av disse skal gå til tunge transportinvesteringer i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger-området, 20 skal gå til tiltak langs riksveg i byene og 170 til belønningstiltak i byene.

Disse beløpene må ses i sammenheng med beløpene til Belønningsordningen for bedre kollektivtrafikk. Den går ned fra 1380 pluss 100 millioner i fjor (etter saldering) til 940 millioner for 2017. Oppsummert betyr dette omtrent nullvekst i Bymiljøavtale- og Belønningsmidler for 2017, når disse postene ses samlet.

Klimasatsmidlene på 100 millioner videreføres på samme nivå. KS hadde ventet en økning her etter at det kom inn søknader for over 400 millioner i første søknadsrunde.

Til biogass har regjeringen foreslått 20 millioner til produksjonstiltak. Dette innebærer at det ikke satses på nye virkemidler for bruk av biogassen i transport.

Enova tilføres 90 millioner til 2,3 milliarder. Med de store investeringsbehovene for utslippsfri transport i kommunesektoren, el-busser og el-ferger, og i øvrig tiltaksområder er dette for lite.

Helse og velferd

Bosetting av flyktninger

Manglene dekning av faktiske utgiftene for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, vil ramme de svakeste hardest.

I statsbudsjett for 2017 foreslår regjeringen å endre ordningen med refusjon av utgiftene kommunene har til enslige, mindreårige asylsøkere til en ordning med fast tilskudd pr. barn som bosettes i kommunen. Begrunnelsen er at en ordning med fast tilskudd vil være mer effektiv å administrere enn dagens ordning.

Det er opplagt at et fast tilskudd vil være enklere å administrere. Problemet er at utgiftene varierer mye fra barn til barn, og størrelsen på et slikt tilskudd blir umulig å fastsette på en faglig god måte. De faste satsene som er foreslått dekker på langt nær behovet for tilbud til de mest utsatte og traumatiserte barna. Det betyr at kommunene som bosetter de barna som krever mest oppfølging uansett vil tape mye på omleggingen. KS er bekymret for at dette også vil gjøre at kommunene vil vegre seg for å ta imot disse barna.

KS har de siste dagene spurt rådmenn landet rundt om hvordan de ser på en slik ordning, og tilbakemeldingen er entydig: Langt over 80 prosent går imot en omlegging i retning av det regjeringen foreslår. De aller fleste støtter vedtaket fra KS' hovedstyre om at staten bør refundere de faktiske utgiftene fullt ut.

Det midlertidige tilskuddet på kr 100 000 for enslige mindreårige som bosettes opprettholdes i 2017.

Flyktningsituasjonen

KS er tilfreds med at integreringstilskuddet og tilskuddet til norsk og samfunnskunnskap økes i tråd med prisstigningen. Det innføres et ekstratilskudd på 500 000 for personer som bosettes fra forsterket mottak eller institusjon. Det er ellers lite nytt i regjeringens budsjettforslag. Ankomstene av asylsøkere til Norge har vært på et historisk lavt nivå hittil i 2016. NAV skal tidligere inn i integreringsarbeidet sammen med kommunene, samt at det skal gis bedre utnyttelse av innvandreres videregående opplæring hvilket er positivt. Samtidig konstaterer KS at flere av regjeringens satsingsområder fra integreringsmeldingen ikke følges opp med nødvendige bevilgninger, herunder økt grunnskoleopplæring for ungdom og utvidet tid i introduksjonsprogrammet.

KS er tilfreds med at 50 timer opplæring i kultur- og samfunnskunnskap blir en frivillig ordning som kommunene kan søke om tilskudd for, framfor et obligatorisk tiltak slik dette tidligere har blitt beskrevet. Bevilgningen til integreringsmottak videreføres på samme nivå som i 2016, og her vil det være viktig å følge de reelle utgiftene gjennom 2017.

Investeringstilskudd og Omsorg 2020

I statsbudsjettet følges Omsorg 2020 opp ved å legge til rette for tilsagn om tilskudd til renovering og bygging av 1800 heldøgns omsorgsplasser og 750 flere dagaktivitetsplasser til personer med demens. Bevilgningsforslaget innebærer en tilsagnsramme på 2 972 mill. kroner. Det foreslås å heve den maksimale anleggskostnaden per enhet fra 3,06 mill. kroner til 3,144 mill. kroner for kommuner utenfor pressområder, og fra 3,5 mill. kroner til 3,596 mill. kroner for pressområdekommuner. I Kommuneproposisjonen i mai varslet regjeringen at den ville foreslå å endre investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser slik at det fra 2019 bare skulle gis støtte til prosjekter som økte det totale antallet plasser i en kommune. I statsbudsjettet utsetter regjeringen denne ordningen til å gjelde fra 2021. KS er glad for at regjeringen har kommet kommunesektoren noe i møte her, og vil gå i dialog med regjeringen om innretning på ordningen og de endringene det legges opp til.

KS fornøyd med 56 mill til nytt folkehelseprogram

Nytt folkehelseprogram er også en del av Landstingets prioriteringer for perioden 2016 – 2019. KS er fornøyd med at regjeringen nå etableres et folkehelseprogram med en flerårig finansering i samsvar med det som ble varslet i Folkehelsemeldingen.

Folkehelseprogrammet er en tiårig satsing fra 2017 til 2027 som skal bidra til å styrke kommunenes arbeid med å fremme innbyggernes helse og trivsel i lokalsamfunnet. Det skal rettes inn mot psykisk helse og rusforebyggende arbeid. Barn og unge er en prioritert målgruppe. I programmet skal kommunene selv utvikle forslag for å styrke barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Programmet skal bidra til å fremme kommunebasert forskning.

KS skal sammen med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet ha nasjonalt ansvar for gjennomføring og evaluering av folkehelseprogrammet.

Betalingsplikt psykisk helse og rus ytterligere utsatt

Ordningen med kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling skal etter planen innføres fra 2018. De regionale helseforetakene

skal, i samarbeid med Helsedirektoratet, etablere et grunnlag for registrering av utskrivningsklare pasienter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. En betalingsordning er vanskelig å gjennomføre, på grunn av kompleksiteten i å definere kriterier for utskrivning. En vanskelig håndterbar ordning kan dermed øke risikoen for svikt for denne sårbare gruppen. KS er derfor glad for at ordningen er utsatt slik at det blir tid til å få oversikt over behovene.

Opptrappingsplanen for rusfeltet

I 2016 ble det bevilget 541 mill. kroner, mens det i budsjettet for 2017 foreslås en opptrapping med ytterligere 345 mill. kroner, 45 mill. kroner gjennom en tverrdepartemental oppfølging av opptrappingsplanen, og 300 mill. kroner av veksten i kommunenes frie inntekter i 2017 begrunnes med en økt satsing på rusfeltet.

Kommunal øyeblikkelig hjelp døgnplikt psykisk helse og rus innføres fra 2017

I Meld. St. 26 (2014–2015) ble det varslet at den kommunale plikten til øyeblikkelig hjelp døgnopphold også skulle omfatte brukere med psykisk helse- og rusproblematikk fra 2017. Dette sidestiller kommunenes ansvar for psykisk helse og rus med somatikk. Plikten til å tilby øyeblikkelig hjelp døgnopphold gjelder for de pasienter og brukere som kommunen har mulighet til å utrede, behandle eller yte omsorg til. Det foreslås å overføre 86,5 mill. kroner fra de regionale helseforetakene til kommunenes frie inntekter.

Det er for tidlig å si om dette er tilstrekkelig, men det positivt at midlene kommer i rammen.

Helsestasjons og skolehelsetjenesten

Regjeringen foreslår en økning på 50 mill. kroner i 2017 i rammen. Dette inngår i opptrappingsplanen mot vold og overgrep. I tillegg kommer 100 mill. kroner gjennom budsjettforliket til et øremerket tilskudd til styrking av helsestasjons og skolehelsetjenesten, som foreslås videreført. Gjennom flere år har det vært en vekst i antall årsverk i tjenestene, og KS støtter utviklingen mot en videre satsing på forebyggende arbeid for barn og unge. Helsesøster er en viktig aktør, men mange kommuner har behov for å styrke også andre personellgrupper knyttet til helsestasjons og skolehelsetjenesten, som jordmor, fysioterapeut, psykolog og lege og sosialfaglig kompetanse, og bør dermed kunne bruke tilskuddsordningen til ulike personellgrupper. Det er positivt at midlene i hovedsak kommer i rammen, og så må kommunene selv velge den beste innretningen utifra lokale forhold og behov i oppbyggingen av tjenester til barn og unge.

Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering

Regjeringen legger til grunn en bred forståelse av habilitering og rehabilitering som inkluderer alle brukere av helse- og omsorgstjenesten som har behov for en målrettet innsats for å opprette, gjenopprette, vedlikeholde og bedre funksjon, forebygge funksjonsfall og å lære å mestre livet med sykdom og funksjonsnedsettelse. Dette er i tråd med kommunenes og brukernes tilbakemeldinger, men det er en utfordring for kommunene å finne en god ansvars- og oppgavedeling med spesialisthelsetjenesten med en slik omfattende definisjon.

I statsbudsjettet er 100 mill. kroner av veksten i frie inntekter begrunnet med opptrappingsplanen, og i tillegg er det satt av 100 mill. kroner til en søknadsbasert tilskuddsordning. Videre er det bevilget 57 mill kroner til arbeidsrettet rehabilitering. Det er påvist lav kapasitet på fysioterapitjenestene i en del kommuner. Regjeringen velger å kutte 175 mill. kr i rammetilskuddet til kommunene som følge av en fremtidig mulighet til å innkreve egenandeler på de samme tjenestene. For 2017 vil dette være spesielt vanskelig for kommunene å oppnå disse egenbetalingsinntektene, og en gradvis innføring der kommunene fikk mulighet til å tilpasse seg til endringen hadde vært å foretrekke.

Regjeringen vil sette i gang et arbeid, i tett dialog med brukerne, for å revidere definisjonen av habilitering og rehabilitering, og her er det forventninger om at kommunesektoren blir sterkt involvert.

Psykologer i kommunene

Tilskuddsordningen ble lagt om til et flatt årlig tilskudd på 300.000 kr pr psykologårsverk som rekrutteres fra 2016. Over halvparten (240) av landets kommuner og bydeler hadde rekruttert psykolog gjennom tilskuddsordningen ved utgangen av 2015. Det foreslås en økning på 20 mill. kroner i 2017, til samlet 165 mill. kroner. Tilskuddsordningen prioriterer årsverk på bekostning av fleksibel kompetanse innenfor psykisk helse området. Kommunene bør stå fritt i valg av kompetanse og profesjon ut fra lokale forhold. En psykologspesialist koster i overkant av 900.000 og tilskuddet som sådan vil kun finansiere en andel av kostnadene kommunene vil ha ved å benytte ordningen.

Ressurskrevende tjenester

I forslaget til statsbudsjett 2017 økes innslagspunktet for statlig toppfinansiering med 50.000 kroner ut over anslått lønnsvekst. Regjeringen forventer å spare 330 millioner kroner på innstrammingen i 2017. Dette er en svekkelse av finansieringen av en ordning som skal omfatte de aller svakeste. Nytt innslagspunkt for ordningen blir dermed 1 157 000 kroner. Et høyere innslagspunkt vil ramme kommuner med mange brukere like over dagens innslagspunkt. For 2016 var 7 781 brukere omfattet av ordningen, noe som utgjør en økning på 264 eller 3,5 pst fra 2015. KS mener at brukere som er omfattet av ordningen ved fylte 67 år bør også inkluderes etter fylte 67.

Bostøtte og leieprisutviklingen

Regjeringen legger opp til at det blir en styrking av bostøtteordningen med 100 mill kroner, samtidig som de endrer beregningsprinsippene. Det er et positivt skritt at satsene i regelverket skal justeres automatisk i takt med prisstigningen, og er i tråd med det kommunesektoren har bedt om. Det er sannsynlig at 100. mill. kroner vil dekke inn prisøkningene fra 2015, mens tidligere års prisutvikling ikke vil dekkes opp.

Det kan være grunn til en større differensiering av bostøttetaket, slik at det dekker en større andel av gjennomsnittsleie i større byer.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

I 2015 ble det bevilget 300 mill. kroner til oppfølging av lovendringen over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, og i 2016 ble bevilgningen økt med ytterligere 200 mill. kroner (helårseffekt). Evalueringen av lovendringen ble satt i gang i mai 2015 og vil avsluttes i løpet av 2017. KS er involvert i evalueringen og avventer resultatet, men er samtidig oppmerksom på at det har tatt tid før virkningen av rettighetsfestingen av BPA ordningen foreligger. Det er grunn til å følge nøye med på utviklingen fremover.

Satsing på kvalitet og kompetanse i det kommunale barnevernet

Det settes av 19 mill kroner til kvalitets- og kompetansesatsing som et ledd i arbeidet med kvalitets- og strukturreformen i barnevernet. Midlene skal brukes på tiltak for å øke kvaliteten i undersøkelses- og tiltaksarbeidet i barneverntjenestene, og til å bedre kommunenes operative og strategiske ledelse av de kommunale barneverntjenestene.

Midlene skal gå til opplæringstiltak, utviklingsarbeid for å få på plass et faglig rammeverk for arbeid med undersøkelser, beslutninger og oppfølging av tiltak i barnevernet. I samarbeid med IT-leverandører skal det lages et system skal gi beslutningsstøtte. Videre skal det gis tilbud om veiledning til ledere i barneverntjenestene, særlig til dem med høy risiko for svikt i tjenesten. Det skal også gis tilbud om dialogmøte rettet mot den politiske og administrative ledelsen i kommunene for å legge til rette for lokalt utviklingsarbeid og en tydelig forankring av barnevernet i kommunene.

KS mener kompetansesatsingen er sentral for å styrke det kommunale barnevernet. Når det gjelder gjennomføring av opplæringstiltak mener KS det bør opprettes støtteordninger som gjør det mulig for barneverntjenestene å frigjøre ressurser til å delta i kompetanse- og kvalitetsutvikling. Slike støtteordninger forslås vurdert i høringsnotatet om kvalitets- og strukturreformen. Det er i dag tilskuddsordninger for barnevernledere som deltar på den nasjonale lederutdanningen i barnevernledelse.

Fosterforeldres rammevilkår

Stortinget har bedt regjeringen fremme forslag som sikrer likeverdige økonomiske rammevilkår for fosterforeldre i kommunale fosterhjem. KS imøteser et snarlig forslag og ser dette som en forutsetning for at kommunene kan ta et mer helhetlig ansvar for fosterhjemsområdet.

Utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak i barnevernet

Lovendring som gir utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak i barnevernet trådte i kraft 1. april i år. Det er avsatt bevilgninger til dekning av økte utgifter for fylkesnemnda, domstolene og fri rettshjelp i statsbudsjettet for 2017. KS mener at denne lovendringen også gir barneverntjenestene økte utgifter, spesielt til veiledning, tolkning og forberedelse av saker til fylkesnemnda. Den utvidete adgangen bør derfor føre til en økning i rammen for kommunene.

I evalueringen av lovendringens er det lagt opp til å undersøke hvordan lovendringen fungerer for barnet/familien. KS mener at det også må ses på hvordan barneverntjenestene møter de faglige utfordringene, samt de økonomiske konsekvenser for det kommunale barnevernet.

NAV og sosiale tjenester

Aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottaker trer i kraft 1. januar 2017. Aktivitetsplikt vil gjelde mottakere under 30 år. Nyere forskning viser at vilkår om aktivitet har særlig god effekt overfor unge mottakere og syner med økende alder. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å bevilge 60 millioner til innføring av aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år.

KS er positive til tiltak som kan få unge personer inn i arbeidslivet framfor å gå på passive stønader. Om kommunen som arbeidsgiver skal ta et større ansvar for å få unge i denne målgruppen i jobb, vil dette stille større krav til kommunene når det gjelder tilrettelegging og oppfølging av disse. Kommunens krav til kompetanse og kvalifikasjoner må også tas i betraktning i arbeidet med å inkludere flere i jobb. KS er ikke fornøyd med at Regjeringen har foretatt et fratrekk i bevilgningsrammen for de kommunene som allerede har iverksatt tiltak.

1000 nye tiltaksplasser i arbeidsmarkedstiltak i forhold til saldert budsjett 2016.

Forsterket innsats overfor unge ledige.

Innsatsen styrkes for arbeidsledige under 30 år med 30 millioner kroner. Satsingen vil gjelde for hele landet, men vil i først omgang særlig rettes mot fylkene på Sør- og Vestlandet som er hardest rammet av økende ledighet. Innsatsen vil bestå av en forsterket oppfølging fra Arbeids- og velferdsetatens side og bruk av arbeidsmarkedstiltak.

Pleiepenger

Regjeringen foreslår utvidet mulighet til å pleie kronisk syke barn. Regjeringen foreslår 140 millioner kroner ekstra til pleiepenger for 2017. Nye regler for pleiepenger skal etter planen tre i kraft 1.oktober 2017. Årlig merkostnader for nye regler for pleiepenger er anslått til ca. 560 millioner kroner. Dette utgjør mer enn en dobling av trygdens utgifter til pleiepenger.

Forenkling av tilskuddsordninger under Arbeids- og sosialdepartementet.

Post 63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte, skal slås sammen for å se ulike områder og tjenester i sammenheng. En slik bredt anlagt tilskuddsordning med et felles regelverk vil bidra til forenklinger både nasjonalt og lokalt.

Utdanning

Statsbudsjettet legger i stor grad opp til videreføring av eksisterende tiltak i både grunnopplæringen og i barnehagesektoren. Det varsles imidlertid om endringer i hvordan statlige midler til kompetanseutvikling i grunnopplæringen fordeles der stadig mer av midlene skal overføres direkte til kommunesektoren. Dette er i tråd med KS sine synspunkt og argumentasjon som har vært ført over år i forbindelse med innretningen av statlige tiltak for kvalitet, og må sees på som et gjennomslag for KS sitt interessepolitiske arbeid på området.

Tidlig innsats

Regjeringen varsler et lovforslag som skal sikre barn som sliter rett til tidlig innsats gjennom blant annet intensivopplæring i mindre grupper over en begrenset periode. Dette er tiltak som skal kunne gjennomføres uten sakkyndige vurderinger og enkeltvedtak om spesialundervisning.

For å forberede kommunene på dette, legges det opp til en styrking av tidlig innsats, 150 mill. kroner i 2017 (årseffekt 360 mill. kroner), totalt 1,44 milliarder kroner over 4 år. Tilført kommuneramma og fordelt etter delkostnadsnøkkel for grunnskole. Det vurderes imidlertid øremerking dersom kommunene ikke bruker økningen til å styrke tidlig innsats i skolen.

Dette kommer i tillegg til videreføring av tilskuddsordningen for økt lærertetthet i 1.- 4.trinn, med samme nivå som i 2016.

KS mener det er unødvendig med et nytt lovforslag ut over retten til tilpasset opplæring som allerede er formulert i opplæringslovens § 1-3:

§1-3.Tilpassa opplæring og tidleg innsats

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten. På 1. til 4. årstrinn skal kommunen sørgje for at den tilpassa opplæringa i norsk eller samisk og matematikk mellom anna inneber særleg høg lærartettleik, og er særleg retta mot elevar med svak dugleik i lesing og rekning.

Tidlig innsats dreier seg både om innsats i laveste årstrinn og om kapasitet til å sette inn tiltak så tidlig som mulig i hele løpet når vansker oppstår. KS er derfor svært fornøyd med at tiltaket ikke er begrenset til å øke lærertettheten i 1.-4.trinn. Dette gir kommunene handlingsrom til å bygge kapasitet som treffer behovene der de oppstår. KS er midlertid skeptisk til en mulig avgrensing til intensivkurs, noe som kan begrense mulighetene for å iverksette andre, gode tiltak for tidlig innsats.

Læringsmiljø – oppfølging av Djupedalutvalget

Regjeringen foreslår en nær dobling av midlene (35 mill. kroner) til oppfølging av Djupedalutvalgets NoU – «Å høre til» om læringsmiljø og mobbing. Satsingen har tre hovedfokus: styrking av fylkesmennene for å øke sakbehandlingskapasiteten, økning av tilskudd til barneombudet for å øke deres kapasitet for støtte og veiledning til elever og foreldre og en kompetansepakke for skoler og barnehager som skal styrke deres evne til å forebygge, avdekke og håndtere mobbing. Kommuner og skoler med størst utfordringer skal prioriteres.

KS ser positivt på satsingen og på at barneombudet får styrket sin rolle og kapasitet som ombud for barn og unge. Dette er i tråd med KS sine innspill til Djupedalutvalget.

Fag- og yrkesopplæringen

Det legges opp til en styrking av yrkesfaglærerløftet (30 mill. kroner). Samtidig er det ikke foreslått en ytterligere økning av lærlingtilskuddet.

KS ser positivt på en styrking av kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen som yrkesfaglærerløftet kan innebære. Dette kan i neste omgang bidra til at flere elever i VG2 kvalifiserer seg til lærekontrakt, og en generell nivåheving av søkere til lærekontrakter som gjør det mer attraktivt å ta inn lærlinger.

Dette og en ytterligere satsing på ordninger som legger til rette for å kvalifisere yrkesfaglærere, kan også bidra til å bedre rekrutteringen av kvalifiserte yrkesfaglærere som mange fylkeskommuner oppgir er en stor utfordring (Arbeidsgivermonitoren 2016).

Barnehage

Kompetansestrategien for barnehagene foreslås videreført med samme ramme i 2017. KS er opptatt av at kommunenes rolle som barnehagemyndighet og ansvarlig for kvalitetsutvikling i hele sektoren, uavhengig av eierskap anerkjennes. Det er viktig at kommunene har mulighet til å samordne og koordinere kvalitets og kompetansetiltak for hele sektoren som en del av en helhetlig oppvekstpolitikk for alle barn i kommunen.

Regjeringen varsler innføring av bemanningsnorm. Denne er ikke kostnadsberegnet, men vil få liten konsekvens for kommunale barnehager i og med at disse barnehagenes bemanning stort sett er innenfor den varslede normen.

Som en del av kompetansesatsingen i barnehagene, legges det opp til å styrke fagskoletilbudet for barne- og ungdomsarbeidere som jobber i barnehage. Dette ser KS som et verdifullt tilskudd til kompetansehevingen, og er positive til at satsingen på kvalitetsutvikling av sektoren omfatter alle ansattgrupper.

Kvalitets- og kompetanseutvikling i grunnopplæringen

Strategien «Kompetanse for kvalitet» videreføres med samme ramme som i 2016. Det understekes i statsbudsjettet at et av prinsippene er at det skal legges til rette for fleksibilitet slik at det kan utvikles lokale og regionale tilbud som gjenspeiler lokale behov for videreutdanning.

Dette er i tråd med KS sine innspill i arbeidet med å videreutvikle strategien. Blant annet med bakgrunn i en FoU-rapport, som KS publiserte i januar 2015. Rapporten dokumenterte reise- og oppholdskostnader på over en halv milliard kroner i året for kommuner og fylkeskommuner i forbindelse med strategien, slik den opprinnelig var innrettet.

Midler til tidsavgrensede satsinger som avsluttes i 2016 eller i løpet av 2017 foreslås omdisponert til et nytt desentralisert system for kompetanseutvikling (100 mill. kroner), der midlene tilføres kommunene direkte som øremerkede midler til kvalitets- og kompetanseutvikling. Midlene skal gi kommunene handlingsrom til å ivareta lokale prioriteringer. Lokalt utviklingsarbeid skal planlegges og gjennomføres i samarbeid med UH-sektoren.

Dette er begynnelsen på en dreining av innretningen av statlige midler til kvalitetsutvikling i grunnopplæringen som er i tråd med KS sin argumentasjon om at sterke, ansvarlige skoleeiere med handlingsrom gir mest kvalitetsutvikling for pengene. Denne dreiningen gir gode signaler for innholdet i den varslede stortingsmeldingen om skoleeierskap og kvalitet i grunnopplæringen.

Videre foreslås det en styrking og utvidelse av veilederkorpset (45 mill. kroner) som skal bistå kommuner som over tid har svake indikatorer på kvalitet. KS er opptatt av at kommunenes handlingsfrihet og ansvar som skoleeiere også anerkjennes her, så lenge lovverket ikke brytes.

Arbeidsgiver

Hurtigspor for å få flyktninger raskere i arbeid

Det foreslås 13 mill. kroner til Arbeids- og velferdsetaten for å etablere et hurtigspor inn i arbeidsmarkedet for flyktninger med etterspurt kompetanse. Hurtigsporet skal iverksettes fra 2017.

Arbeids- og velferdsetaten skal, sammen med kommunen og innenfor rammene av introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere, ha en sentral rolle i hurtigsporet. Hensikten er å legge til rette for rask utplassering i arbeidslivet, bl.a. gjennom bruk av lønnstilskudd og annen arbeidsrettet bistand samt kommunal norskopplæring. Iverksettelsen av hurtigsporet skal bl.a. bygge på innsatsen for bedre kartlegging av innvandrernes kompetanse. Satsingen for kartlegging av kompetanse for personer i asylmottak videreføres. Det foreslås i tillegg en bevilgning på 10 mill. kroner til yrkes – og karriereveiledning av personer i asylmottak i 2017.

KS er positive til tiltak som bidrar til at flyktninger med etterspurt kompetanse kommer raskt i jobb. Dette er bra for samfunnet, arbeidslivet og den enkelte. Flyktninger kan representere en kompetanse som kommunesektoren har behov for, og KS har lenge etterspurt bedre og mer effektive systemer for avklaring og godkjenning av kompetanse. For å lykkes med hurtigsporet er det avgjørende å samarbeide med arbeidslivet for å sikre at arbeidslivets kompetansebehov ivaretas.

Arbeidsavklaringspenger

Endringer i ordningen, herunder omlegging av tiltaksstruktur for å få flere inn i /tilbake til jobb (for eksempel gjennom økt bruk av lønnstilskudd) er ute på høring

Arbeidslivskriminalitet

Løftet på dagsordenen de senere år, i budsjettet for 2017 opprettholdes aktivitet og midler som i 2016.

Eiendomsskatt

Det fremmes ingen forslag om endringer i eiendomsskatteloven, bortsett fra at myndigheten til å fastsette forskrift om renter på tilgodebeløp i eiendomsskatt flyttes fra «Kongen» til departementet. Dette betyr at det i denne omgang ikke fremmes forslag om endringer i reglene om beskatning av verk og bruk. Finansdepartementet sendte i juni i fjor ut et høringsnotat med forslag om store endringer på dette området.

Det er varslet to lovendringer på eiendomsskatteområdet. Den ene gjelder eiendomsbeskatning av produksjonslinjer, den andre gjelder kommuners innsyns- og klagerett i saker om taksering av kraftanlegg.

Produksjonslinjer foreslås å tas inn i skattegrunnlaget for kraftanlegget

I dom 24. september 2015 ga Høyesterett en endelig avklaring av spørsmålet om såkalte produksjonslinjer er egne objekter for eiendomsskatt, eller om de er omfattet av selve kraftverket, som takseres av Sentralskattekontoret for storbedrifter. Høyesterett fant enstemmig at produksjonslinjer er egne skatteobjekter, undergitt kommunal taksering.

I nevnte proposisjon tar departementet til orde for å endre gjeldende rett da de mener at Høyesterettsdommen er uheldig. Departementet vil derfor sende på høring sak om at produksjonslinjene skal anses som en del av kraftanlegget de betjener, og at kommunene dermed ikke skal kunne taksere produksjonslinjene separat.

Forslag om kommuners innsynsrett og klageadgang

Stortinget har anmodet regjeringen om å komme med forslag om innsynsrett og klageadgang for kommuner hva gjelder eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg. Departementet tar sikte på, i løpet av høsten 2016, å sende på høring forslag om å lovfeste innsyns- og klagerett for kommunene.

Endring av rentesatsen ved tilbakebetaling av eiendomsskatt

Det er tidligere foreslått en endring i § 2 i Forskrift om rentegodtgjersle når eigedomsskatt vert innbetalt for seint eller betalt attende. Rentesatsen er foreslått endret til den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar det aktuelle året. Det antas at forskriften raskt vil bli endret når myndigheten flyttes til departementet.

Merverdiavgiftskompensasjon

Kulturhus – Konkurransebegrensningsregelen

Etter departementets fortolkningsuttalelse av 27. juni 2016 om konkurransebegrensningsregelen finner ikke departementet at det er behov for å endre konkurransebegrensningsbestemmelsen for eventuelt ytterligere å kunne utnytte handlingsrommet etter EØS-avtalen.

Av uttalelsen fremgår det at departementet antar at store deler av de aktiviteter som foregår i kulturhus o.l. ikke utgjør økonomisk aktivitet.

Rus- og psykiatriboliger

Statsbudsjettet gir ingen ny informasjon om merverdiavgiftskompensasjon for rus- og psykiatriboliger.

For rus- og psykiatriboliger har skatteetaten lagt seg på en svært streng fortolkningspraksis. En slik tilnærming til tjenestetilbudet bryter helt med hvordan disse tjenestene i dag tilrettelegges. I en FoU rapport fra Ernst&Young fremkommer det at Skatteetatens tolkning og praktisering mangler rettslige grunnlag for Skatteetatens strenge praktisering av regelverket.

For å få momskompensasjon krever også skattedirektoratet at enkeltvedtak som viser at beboer har behov for tilrettelagt bolig skal fremgå av regnskapsbilagene. Disse vedtakene inneholder taushetsbelagt informasjon og det vil være brudd på taushetspliktene å la disse følge regnskapet.

Borettslag og eierseksjoner

Kompensasjonsloven foreslås endret slik at også borettslag omfattet av borettslagsloven og eierseksjonssameier omfattet av eierseksjonsloven omfattes av kompensasjonsordningen når det gjelder oppføring og drift av boliger. Det vil kun være borettslag og eierseksjonssameier som har et botilbud som fremstår som et integrert heldøgns helse- og omsorgstilbud i kommunens lovpålagte tjenesteproduksjon som tas inn i kompensasjonsordningen.

Forslag til avgrensningsforskrift vil bli sendt på høring.

Endringene foreslås å tre i kraft 1. januar 2017.

Internatdelen ved friskoler

Det foreslås en utvidelse av kompensasjonsloven til å omfatte friskolers anskaffelser til oppføring og drift av internatdelen.

Forslaget retter seg mot skoler som er godkjent med rett til statstilskudd etter friskolelova.
Det må stilles strenge krav om at internatdelen er nært knyttet til opplæringsdelen.
Det vil ikke gis kompensasjon dersom internatdelen leies ut til andre enn skolens egne elever.